

Länsstyrelsen
Gävleborg

Dnr
511-9198-06
00-001-064

Bevarandeplan för *Gnarpskatan*

Upprättad: 2006-12-15

Namn:	Gnarpskatan
Områdeskod:	SE0630171
Områdestyp:	SCI (Art- och habitatdirektivet)
Area:	145 ha
Skyddsform:	Naturresevat
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen
Kommun:	Nordanstig
Mittpunktskoordinat:	1586284/6877776
Markägare:	Privat
Nyttjanderätter:	outrett
Lägesbeskrivning:	Vid kusten, 2 km sydost om Sörfjärden i Gnarp

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
1. ALLMÄNT OM NATURA 2000 OCH BEVARANDEPLANER.....	3
1.1 NATURA 2000.....	3
1.2 BEVARANDEPLANER	3
2. BEVARANDESYFTE.....	4
2.1 ÖVERGRIPANDE BEVARANDESYFTE	4
2.2 INGÅENDE NATURTYPER OCH ARTER ENLIGT ART- OCH HABITATDIREKTIVET	4
2.3 BEVARANDEMÅL	4
3. OMRÅDESBESKRIVNING	5
3.1 ALLMÄN OMRÅDESBESKRIVNING	5
3.2 BEVARANDEVÄRDEN SOM EJ ÄR UTPEKADE I EG-DIREKTIVEN	5
4. BESKRIVNING AV NATURTYPER OCH ARTER.....	5
4.1 NATURTYPER.....	5
5. HOTBILD	8
5.1 NATURTYPER.....	8
6. BEVARANDEÅTGÄRDER.....	9
6.1 OMRÅDESSKYDD	9
6.2 SKÖTSELÅTGÄRDER.....	9
7. BEVARANDESTATUS IDAG.....	10
7.1 BEVARANDESTATUS FÖR OMRÅDET	10
7.2 BEVARANDESTATUS FÖR ARTER OCH NATURTYPER	10
8. ÖVERVAKNING OCH UPPFÖLJNING	10

BILAGOR:

KARTA

1. Allmänt om Natura 2000 och bevarandeplaner

1.1 Natura 2000

Medlemsländerna inom Europeiska Unionen, EU, bygger för närvarande upp ett nätverk av värdefulla naturområden som är av särskilt intresse från naturvårdssynpunkt. Nätverket kallas Natura 2000. Syftet är att värna om vissa naturtyper, arter och deras livsmiljöer som är skyddsvärda ur ett EU-perspektiv. Vissa naturtyper och arter är prioriterade, vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dessa.

Skapandet av Natura 2000 är en av EU:s viktigaste åtgärder för att bevara biologisk mångfald. Det är unionens bidrag till förverkligandet av intentionerna i bl.a. Bernkonventionen och konventionen om biologisk mångfald. Natura 2000 har tillkommit med stöd av EG:s art- och habitatdirektiv (Rådets Direktiv 92/43/EEG) samt fågeldirektivet (Rådets Direktiv 79/409/EEG). EG-direktiven är en form av EU-lagar som medlemsstaterna är skyldiga att införliva i det egna regelverket och tillämpa inom landet. Direktiven binder medlemsstaterna till ett visst mål, men ger de nationella myndigheterna rätt att välja hur målen ska uppnås.

Alla områden i Natura 2000-nätverket är av riksintresse enligt 4:e kapitlet Miljöbalken, vilket bland annat innebär att områdets naturvärden får stor tyngd vid prövning av eventuella exploateringsintressen. Dessutom infördes år 2001 en *tillståndsplikt* för åtgärder/verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område.

1.2 Bevarandeplaner

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vad som är syftet med bevarandet av varje enskilt Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som bedöms vara nödvändiga utifrån den hotbild som finns. I planen beskrivs även de ekologiska förutsättningar som behövs för att området skall bidra till att upprätthålla arterna och naturtyperna i "gynnsam bevarandestatus". Detta innebär lite förenklat att "ängen ska förbli äng" och att "naturskogen ska fortsätta att vara naturskog", och att arterna ska fortleva i livskraftiga bestånd. Begreppet "gynnsam bevarandestatus" är närmare definierat i habitatdirektivet liksom i Förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (SFS 1998:1252). Bevarandeplanen har flera viktiga funktioner att fylla i den fortgående processen att sköta och förvalta Natura 2000-områden bl.a:

- Underlag för tillståndsprövningar enligt 7 kap 28a- 29 §§ miljöbalken och framtagande av miljökonsekvensbeskrivningar enligt 6 kap miljöbalken.
- Fungera som referensnivå för den framtida, med jämna mellanrum återkommande, övervakningen och uppföljningen av gynnsam bevarandestatus.
- Fungera som *vägledning* för vård- och förvaltningsåtgärder t.ex. skötselplaner, naturvårdsavtal mm
- Upplysa och kommunicera med olika intressenter t.ex. markägare om vad som ska bevaras och vad som krävs för att nå bevarandemålen.

2. Bevarandesyfte

2.1 Övergripande bevarandesyfte

Huvudsyftet är att skydda och vårda ett kustområde av geologiskt och botaniskt intresse med kulturella värden samt av betydelse för det rörliga friluftslivet.

2.2 Ingående naturtyper och arter enligt Art- och habitatdirektivet

I tabellerna nedan anges de naturtyper och arter som anmälts inom området. Naturtypernas ungefärliga utbredning framgår av kartbilagan. Arealerna och naturtyperna kan komma att justeras efter den inventering ("basinventeringen") som genomförs nationellt under 2005-2008. Inga arter enligt art- och habitatdirektivet är rapporterade från området.

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt Art- och habitatdirektivet

Kod	Naturtyp	Anmäld areal		Bedömd areal 2006	
		Areal (ha)	Andel (%)	Areal (ha)	Andel (%)
1170	Rev	2,9	2	oklar	oklar
1220	Perenn vegetation på steniga stränder	36,25	25	15	10
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	1,45	1	1,3	0,9
9010	* Västlig taiga	18,85	13	43	30

* = Prioriterad naturtyp

2.3 Bevarandemål

Bevarandemålen kommer att kompletteras/justeras vartefter ny kunskap tillkommer, t ex via basinventeringen.

1170 Rev

- Utbredningen av naturtypen minskar ej annat än till följd av den naturliga landhöjningen.

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

- Utbredningen av naturtypen minskar ej annat än till följd av den naturliga landhöjningen.

3160 Dystrofa sjöar och småvatten

- Utbredningen av naturtypen är minst 1,3 ha.
- Omgivande strandvåtmarker och strandskogar ska vara intakta.
- Bibehållna (eller förbättrade) förhållanden avseende vattenståndsfluktuationer och hydrologi.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.
- Totalfosfor ska uppfylla minst tillståndsklass 2.
- Ph-värdet skall vara <6 och totalfosforhalten <25 µg/l.

9010 Västlig taiga

- Utbredningen av västlig taiga, är minst 43 ha.
- Trädsiktet är flerskiktat och har naturlig föryngring.
- Gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier finns i området.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna. Uppföljningsbara arter och förekomstnivåer för området fastställs efter genomförd basinventering.
- Naturtypens strukturer och funktioner (lövträd, död ved mm) ska finnas och processer tillåts fortskrida med en naturlig dynamik.

3. Områdesbeskrivning

3.1 Allmän områdesbeskrivning

Naturresevatet utgörs av en exponerad kuststräcka av för södra Norrlandskusten karaktäristisk typ. Inom området finns flera klapperstensfält med tydliga fossila strandlinjer. I området i övrigt förekommer hållmarker och några små tjärnar samt en sandstrand med flygsandklitter.

I reservatet dominerar hedmarkstallskog med graninslag. Huvuddelen av barrträden är mellan 80-115 år. Förekomsten av död ved varierar inom området från sparsam till allmän förekomst.

De små tjärnarna i områdets östra del omges till stor del av frodig vegetation. Där växer förutom tall och gran även rönn, al, glas- och vårtbjörk. Östra Tosskärtjärnen i norra delen av området omgärdas av myrmark.

Flera gravrösen från både sten- och järnåldern finns i området. I den centrala delen av området ligger ett större gravröse från stenåldern. Längre norrut, på Tosskär, finns flera gravfält från järnåldern.

Området är relativt livligt frekventerat av fritidsfolk eftersom det är lättillgängligt såväl från sjö- som landsidan.

3.2 Bevarandevärden som ej är utpekade i EG-direktiven

De rödlistade hackspettarna, mindre hackspett och tretåig hackspett har noterats i området. Andra fåglar som vistas vid Gnarpsskatan är bl.a. vigg, knipa, småskrake, dvärgmåsk och fiskgjuse.

Längs stränderna växer bl.a. havtorn, pors, vänderot, fackelblomster, strandråg, saltarv, kärleksört och gåsört.

4. Beskrivning av naturtyper och arter

4.1 Naturtyper

1170 Rev

Definition:

Undervattensklippor eller liknande med en zonering av bentiska växt- och djursamhällen. Där en intakt zonering av både sublittoral och littoral samhällen finns ingår även dessa då de bildar en värdefull ekologisk enhet.

Karaktärsarter: Bland växter märks olika arter av rödalger, brunalger och grönalger. Bland evertebrater är musslor och havstulpaner väl företrädda.

Ekologiska förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- God vattenkvalitet.
- Liten eller ringa sedimentation. Det är viktigt att vattnet är klart utan stor förekomst av partiklar vilket gynnar makroalger. Ingen påväxt av fintrådiga alger.
- Intakt zonering av bentiska växtsamhällen med hög primärproduktion.

- Hyser artrik fisk- mjuk- och hårbottenfauna.
- Täta och välmående blåstångsbälten.
- Variation av vegetationen orsakad av isens rörelser.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i habitatet. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Definition:

Steniga stränder med flerårig vegetation på de övre delarna av klapperstensstränder. Många olika vegetationstyper finns ovanför den omedelbara strandzonen. I de äldre delarna kan antingen gräs-, ljung- och risvegetation eller en vegetation dominerad av mossor och lavar utvecklas. Naturtypen är vanligen ohävdad.

Karaktärsarter: Strandkål, saltarv, strandråg, strandärt, kvickrot, röllika och strandkvanne.

Ekologiska förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

- God vattenkvalitet.
- Liten eller ringa sedimentation. Det är viktigt att vattnet är klart utan stor förekomst av partiklar vilket gynnar makroalger. Ingen påväxt av fintrådiga alger.
- Intakt zonerings av benetiska växtsamhällen med hög primärproduktion.
- Hyser artrik fisk- mjuk- och hårbottenfauna.
- Täta och välmående blåstångsbälten.
- Variation av vegetationen orsakad av isens rörelser.
- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i habitatet. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

3160 Dystrofa sjöar och småvatten

Definition:

Naturliga sjöar och småvatten med relativt näringsfattigt vatten brunfärgat av torv eller humusämnen och ett naturligt lågt pH. Vegetationen är gles och ofta bestående av flytbladsväxter och akvatiska mossor. Stränderna är i huvudsak organogena med myrvegetation, gles starr och flytande vitmossebestånd som i regel bildar gungflyn. Sjöhabitatet omfattar stranden upp till medelhögvattenlinjen.

Dystrofa sjöar är normalt relativt små, ofta < 50 ha och förekommer i hela landet, framför allt på organogena och näringsfattiga jordar i myrrika områden samt i skogslandskapet.

Dystrofa sjöarna är naturligt lågproduktiva (fosforhalt <25µg/l). Vattnet är påverkat av humussyror, naturligt surt (ofta pH <6) och brunfärgat (ofta >100 mg Pt/l). Sjöar med lång omsättningstid som har klarare vatten/ lägre färgtal, men upprätthåller karaktärsarter, strukturer och funktioner ingår i naturtypen.

Dystrofa sjöar som är påverkade av försurning och ökad humusbelastning ingår i naturtypen eftersom sjöns karaktär ofta består.

Sjöar som sedan länge varit sänkta eller dämnda och upprätthåller vattenståndsfluktuationer med naturlig säsongsvariation ingår i naturtypen. Däremot bör sjöar som regelbundet regleras inte ingå i typen eftersom den karaktäristiska gungflyvegetationen påverkas negativt av onaturliga vattenståndsförändringar.

Karaktärsarter: Dvärgbläddra, vitag, gäddnate, brunag, dvärgigelknopp, vitmossor, vit näckros, nordnäckros, flaskstarr, trådstarr, sileshår-arter, trollsländor, flicksländor.

Ekologiska förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

I området representeras naturtypen främst av Östra Tosskärstjärnen samt ett antal mindre tjärnar. För bevarandet av tjärnarna det viktigt att omgivande våtmarker och strandskogar hålls intakta eftersom många av de dystrofa sjöarnas karaktärsarter är beroende av dessa livsmiljöer.

En viktig förutsättning är att sjön vatten är naturligt näringsfattigt och humusrikt, svagt surt vatten med låg grad av bl.a. försurande ämnen, partiklar, näringsämnen och miljögifter. Inom ramen för naturtypen förekommer olika vattenkemiska förhållanden. Naturliga nivåer för några karaktärsgivande parametrar kan vara; pH <6,2, vattenfärg >100 mg Pt eller abs $f_{400/5}$ >0,2 och totalfosfor <25 µg/l.

9010 Västlig taiga

Definition:

Naturtypen förekommer i Boreal - boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig - näringsrik mark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100 % och utgörs av inhemska barrträd och triviala lövträd, dock inte fjällbjörk.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis.

Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

Karaktärsarter: tall, gran, björk och asp samt andra inhemska trädslag som inslag i trädskiktet, lingon, mjölon, ljung, blåbär, kråkbär, kruståtel, harsyra, ekorrbär, ängskovall, skogsstjärna och knärot, väggmossa, husmossa, kammossa, kvastmossor och ren- och bägarlavar.

Ekologiska förutsättningar för gynnsam bevarandestatus:

En viktig förutsättning är en kontinuitet av träd där det har skapats en naturlig differentiering och artsammansättning. Naturvärdena utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t.ex. stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand. Förekomst av substrat är en förutsättning för epifytiska lavar och svampar knutna till naturtypen, samt även för vedlevande insekter. Exempel på substrat: Död ved; grenar,

torrträd, lågor m.m. i olika nedbrytningsstadier. Gamla träd och lång trädkontinuitet är även viktigt för marklevande mykorrhizasvampar. Lövträd (speciellt gamla och/eller grova träd) av t.ex. asp, sälg och rönn är viktiga substrat, och dessutom viktiga som hålträd för fåglar. Ostörd hydrologi i framförallt sumpskogsmiljöer är viktigt.

Västlig taiga är den dominerande naturtypen Gnarpsskatens naturreservat. I området finns det rikligt med gamla granar och tallar. Död ved i form av lågor och brutna stubbar i alla nedbrytningsstadier varierar inom området från sparsam till allmän förekomst. Det finns goda förutsättningar för hackspettar, mindre hackspett och tretåig hackspett har noterats i området.

5. Hotbild

Vid beskrivandet av saker som kan skada de utpekade naturvärdena i ett område kan endast nu kända problem belysas. Det är viktigt att ha i åtanke att nya hot troligen kommer att identifieras i framtiden. De hot som är av global karaktär t.ex. klimatförändringar och atmosfäriskt spridna miljöbelastningar kan inte lösas genom skydd eller skötselåtgärder.

Att en åtgärd är angiven som hot gör att man ska vara extra uppmärksam. Åtgärden kan vara tillståndspliktig. Hur och var i området åtgärden utförs och vilken hänsyn som tas kan vara avgörande för om åtgärden påverkar området på ett betydande sätt eller inte, d.v.s. är tillståndspliktig eller inte.

Området är avsatt som naturreservat och därigenom skyddat mot de flesta åtgärder, t.ex. skogsbruk och markavvattning i området, som har bedömts kunna skada dess naturvärden. Om nuvarande skyddsstatus ändras kan dock hotbilden förändras. Nedanstående hot bör ses som exempel.

5.1 Naturtyper

1170 Rev

- Övergödning, vilket resulterar i minskat siktdjup och därmed påverkar artsammansättningen. Bottnar och fleråriga alger täcks av fintrådiga ettåriga alger. Blåstångsbältenas djuputbredning minskar. Ökad sedimentation av organiskt material kan ge upphov till syrebrist på bottenarna.
- Uppförande och drift av vindkraftverk i närheten av området skulle kunna utgöra ett hot. Fiskar kan påverkas negativt av vibrationer som uppstår nära snurran. Under uppförandestadiet störs botten och uppvirvling av bottensediment kan störa primärproduktionen. Påverkan på fåglarna är ännu okänd, eventuellt kan flyttfåglars navigeringsförmåga störas.
- Utsläpp av olja och kemikalier.
- Fiske med redskap som skadar bottenarna och icke selektiva fiskeredskap som hotar den biologiska mångfalden av däggdjur, fåglar, fisk och bottenlevande djur.
- Trålning.
- Svall från större fartyg kan påverka zoneringszonen.

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

- Slitage och störningar orsakade av det rörliga friluftslivet.

3160 Dystrofa sjöar och småvatten

- Strandnära avverkningar som ökar tillrinning och tillförsel av näringsämnen.
- Kalkning eller gödsling av omgivande skogar.

9010 Västlig taiga

- Exploatering för samhällsbyggande av olika former i anslutning till området.
- Etablering av contortatall (*Pinus contorta*). Contortatall har självföryngrat på enstaka lokaler i landet. Detta skulle innebära stora negativa effekter.
- Åtgärder i anslutning till området t.ex. transporter, markberedning, dikning, anläggning av skogsbilvägar som medför ändrade ljusförhållanden, mekaniska skador samt förändrad hydrologi i området.
- Spridning av kalk, aska och gödningsämnen i anslutning till området ger förändringar på vegetationens artsammansättning.
- Stor graninvandring i talldominerade skogar.

6. Bevarandeåtgärder

6.1 Områdesskydd

Gnarpskatan är skyddat som naturreservat sedan 1975 (dnr; 11.121-2532-72, 32-202). Reservatets gränser sammanfaller med Natura 2000-områdets som är ca 145 ha stort. Reservatsföreskrifterna förhindrar verksamheter som skulle kunna skada området t.ex. skogsbruk, uppförande av byggnader, anläggning av skogsbilväg, bedriva täktverksamhet, gödsla eller använda kemiska bekämpningsmedel. Även eldning på andra platser än anvisade, skada växtligheten, framföra motordrivna fordon och medvetet störa djurlivet är förbjudet. Ytterligare skydd bedöms ej vara aktuellt.

6.2 Skötselåtgärder

För Gnarpsskatens naturreservat har en skötselplan upprättats (dnr; 11.121-2532-72, 32-202). Bevarandemålen för reservatet överensstämmer med bevarandemålen för Natura 2000-området. Skötselåtgärderna är desamma som i skötselplanen. I övrigt gäller föreskrifterna i reservatsbeslutet.

Utdrag av skötselåtgärder enligt skötselplanen:

1170 Rev och 1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Löpande skötsel:

- Strandrensning skall utföras vid behov.
- Om vresros uppträder ska den röjas bort och avfallet forslas ut ur reservatet.

3160 Dystrofa sjöar och småvatten och 9010 Västlig taiga

Löpande skötsel:

- Fri utveckling.

7. Bevarandestatus idag

7.1 Bevarandestatus för området

Bevarandestatusen för området som helhet bedöms som gynnsam.

7.2 Bevarandestatus för arter och naturtyper

Tabell . Bevarandestatus hos ingående naturtyper och arter

Naturtyp/art	Bevarandestatus
1170 Rev	Gynnsam
1220 Perenn vegetation på steniga stränder	Gynnsam
3160 Dystrofa sjöar och småvatten	Gynnsam
9010 * Västlig taiga	Gynnsam

8. Övervakning och uppföljning

Övervakning och uppföljning av områdets utpekade naturvärden kommer att följas upp inom ramen för ett nationellt uppföljningsprojekt.

Referenser

Beslut och skötselplan Gnarpsskatens naturreservat (dnr; 11.121-2532-72, 32-202)

Länsstyrelsen i Gävleborg, 1997. Värdefull natur i Gävleborg-Naturvårdsprogram. Gävle.

<http://www.artdatabanken.se>

KARTA

